

אוניברסיטת בר-אילן

גדרי מצוות הבאת ילדים

לאור

ההתפתחות המדעית בטיפולי פוריות

יהונתן הראש

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך
בבית הספר לחינוך של אוניברסיטת בר-אילן

תקציר

טיפול הפוריות התפתחו מאוד בשנים האחרונות והביאו למצב שבו כ-5% מילדי ישראל נולדים מהפריה חוץ-גופית. מציאות זו מעלה שאלות לגבי החיוב ההלכתי שבמצוות הבאת ילדים לעולם. עבודת מחקר זו עוסקת בשאלות: כיצד משפיעים טיפולי הפוריות החדשים ושכיחותם על מצוות הבאת ילדים לעולם? עד כמה על בני זוג להשתדל ולהתאמץ לעבור טיפולי פוריות כדי לקיים את מצוות הבאת ילדים לעולם? בעבודת המחקר נדון רק בנושא טיפולי הפוריות 'המחליפים', דהיינו בהזרעה-מלאכותית והפריה חוץ-גופית, ולא בטיפולים 'מתקנים' הדורשים דיון נרחב בפני עצמו.

שאלות אלו קשורות להגדרת מצוות 'פרו ורבו', 'לשבת יצרה' ו'לערב אל תנח ידיך', על מי הם חלות ומתי פטורים מהם. מי שסובר שגדרי מצוות 'פרו ורבו' היא 'התוצאה' (שיהיו ילדים בעולם) אז וודאי שיש חובה להשתמש בטיפולים אלו. אמנם רוב הפוסקים סוברים שגדר המצוה תלוי גם במעשה המצוה, ונשאלת השאלה האם טיפולי הפוריות נחשבים כמעשה המצוה. שאלה זו קשורה לדיון מטה-הלכתי הנוגע לנושאים רבים בהלכה: מהו היחס של הפוסקים לשימוש במכשירים מדעיים וטכנולוגיים לקיום מצוות. כל הפוסקים מסכימים שהתורה ניתנה לבני אדם, ולכן קיום התורה מותנה בטבע בני האדם. לפיכך דבר שאינו טבעי התורה לא צייתה עליו. אלא שמסתבר שהגדרת הטבעיות 2 פנים לה: מצד אחד יש שהגדירו את הטבעיות כ'גולמיות', חיי בני אדם בלי פיתוחי הטכנולוגיה. קרי: התורה לא ציוותה את האדם להשתמש בכלים מדעיים וטכנולוגיים חדשים. הפוסקים שסוברים כך נחלקו ביחס לשימוש בכלים אלו (למרות שהתורה לא ציוותה עליהם): יש שהתנגדו, יש שאמרו שזה לא מעלה ולא מוריד, ויש שראו בכך 'הידור מצווה' וסיוע לקיום ההלכה. בהתאם לכך הם גם פסקו בנושא של יחס ההלכה לטיפול הפוריות 'המחליפים'. מצד שני, יש שהגדירו את הטבעיות כ'דרך העולם', מה שמקובל לעשות כולל ההתפתחות המקובלת של בני אדם. לפיכך, כלים שנהוג להשתמש בהם בחיי היום יום חובה להשתמש בהם גם לקיום מצוות. מי שסובר כך, יאמר שככל שמקובל ומצוי להשתמש בטיפולי הפוריות 'המחליפים' כך הם הופכים למחייבים מבחינה הלכתית.

מתוך מחקר זה עולה ששכיחותם ההולכת וגוברת של טיפולי הפוריות 'המחליפים' בשנים האחרונות, מביאה לשינוי ביחס ההלכתי אליהם. גם מי שאינו מחייב אותם, עם הזמן אינו מתנגד אליהם או אף מעודד אותם.